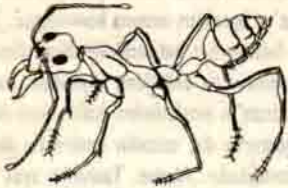

İŞTE DOĞA

■ Örücü karınca (*Oecophylla longinoda*), dünyanın en ilkel karıncasıdır. Midesinin önündeki yiyecek deposunu, vücuduna sığdırabildiği kadar genişletebilir.

■ Şeker karıncası (*Componotus*), aç kaldığında avdan dönen kardeşlerini karşılamaya giderek, durumunu duyurgalarıyla bildirir. Besin deposu dolu olan karınca, aç kardeşini ağızdan besler.

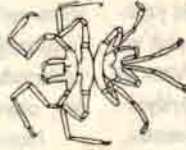

■ Bal karıncaları (*Myrmecocytus mimicus*), topladıkları besinleri petek yapıp boşaltmazlar. Besinleri, karınlarının içindeki depolarında saklar ve bu yüzden bir kıraz büyüklüğünde şişerler. Deposu dolan karınca, yuvada asılı olarak bekler ve koku ile haber verildiğinde, kusarak topluluk bireylerini beslerler.

■ Hasatçı karınca (*Pogonomyx rugatus*), krallüğünü ve genç yavrularını, sindirilmiş yağlı besin deposundan ve kanat kaslarından gelen salgılarla besler.

■ Neden, ormanda ilerleyen yangın KARŞI ATEŞ yakılarak söndürülür?

Yangının alevleri söndürenlerin yüzlerine doğru gelirken, karşı ateş yakılarak alevler bastırılır. Alevlerin bittiği yerde ters bir akım oluşur (Rüzgâr yönüne karşı) Altındaki alevler havayı ısıtır ve genişleyip hafifleyen hava yukarı çeker. Bunun yerini söndürücüler tarafından soğuk hava alır. Bu sırada da hava akımı oluşarak âdeta ilk yanan yere doğru üfler ve yangın şiddeti azalır veya söner.

■ Örümcek yengeli (*Pycnogonid* yani *Phoxichilidium maxillare*)'nin vücudu o kadar küçüktür ki, iç organlarının hepsi ayaklarındadır (eklemlerinde).

■ Uçan balığın (*Cypselurus heterurus*) uçuşu, kuşlardan çok, uçakların süzülüşlerine benzer.

■ Cepkenil böcek (*Lomechusa strumosa*), karıncaların (*Formica sanguinea*) karşı koyamayacağı bir koku çıkardığı için karınca yuvasına davet edilir. Çoğu zaman karıncaların, bazen de kendi larvalarıyla beslenir. Böylece bu zorba bir cins doğum kontrolü yapar.

■ Tembel hayvan (*Bradypus tridactylus*), ağaçlarda başaşağı asılarak hızla hareket ettiği halde, yerde, dakikada ancak elli cm'li sürünerek tamamlayabilir.

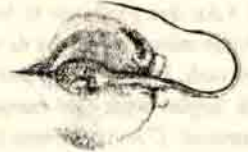
■ Gergedan'ın (*Rhinoceros unicornis*) boynuzları, kemik dokusundan değil, kalın derisinden oluşur.

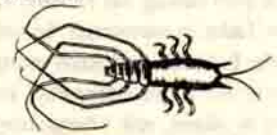
■ Timsahlar (*Crocodylus*) kaç dişlerini kaybederlerse etsinler, yerlerine hemen yenilerini çıkarırlar. Yavrularını çok yakından korur, yürümelerine bile izin vermez, ağızlarında taşırlar.

■ Neden çayırlar ve kısa boylu bitkiler yaz geceleri bile ısınır?

Yaprakların üst yüzeyleri havaya sıcaklık verirler. Buna bağlı olarak topraktaki ısı bitki gövdesinin altına yani köke doğru ilerler. Fakat, bitki tepesiyle kökü arasında ısıyı yalıtın tabakalar vardır. Bu hava tabakasının yukarı çıkmasını önler. Ayrıca bitkiler çevrelerindeki havayı doyumak için su buharı çıkarırlar. Buhar daha az sıcak çevreyle karşılaşınca yapraklar üzerinde yoğunlaşır.

■ İğnell yıldız vatoz (*Dasyatis centroura*) balığının omurgasının sıvrı ucu, eskiden mızraklarda sıvrı uç olarak kullanılırdı.

■ Eşyaıklar, (*Idothea*), Altı duyurgasının her biri vücudundan daha uzundur ve duyurgaların toplam ağırlığı, vücut ağırlığını hayli geçer.

■ Neden, bir litre soğuk benzinin alınan yol, bir litre sıcak benzinin gidilebilecek uzaklıktan daha fazladır?

Litre bir hacim ölçüsüdür. Benzin, bütün sıvılar ve katılar gibi ısıtılınca genişler ve her an derece sıcaklık artışında hacminin yüzde biri kadar genişler. Buna göre sıcak bir yaz gününde alınan benzininin ağırlığı kışın alınandan daha azdır. Bir litre benzinin tanımı, on beş derece santigratta bir desimetre küptür. Hava sıcaklığının on beş dereceden yüksek bulunduğu günlerde, benzin fiyatı daha düşük olmalıdır.

■ Maymun beyninin iki yarı küresinden birisi kuyruğunu, öteki ise diğer vücut işlevlerini yönetir.

■ Koca balıkçıl (Cmeraditus albus), karnını duyuracak balıkları tutmak için timsahların suyun dışında tuttukları kuyrukları üzerinde avlanır.

■ Kibirli papağanlardan (Probosciger aterrimus) Avustralya'da bulunan kimileri 150 yıl yaşayabilirler.

■ Homurtlak (Trigla hirmoidi), yüzgeçleri üzerindeki kılçıklardan altısını uzatıp ayak yaparak, deniz dibinde yürüebilir.

■ Saksı süngeri (Porifera), gerçekten saksı biçimindedir.

■ İt ağacına bu adın verilmesinin nedeni, yapraklarından yapılan kaşımın köpekleri prelerinden temizlemek için kullanılmış olmasıdır. (Cornus stolonifera)

■ Neden, bir bardak sıcak çay, sıcak havada bile insanı serinletir?

İçilen çaydaki suyun çoğu deri gözeneklerinden çıkarak buharlaşır. Buharlaştıran her gram su, kendisiyle birlikte 539 kalorilik ısıyı da alır götürür. Isısı alınan şey (vücut) serinler.

■ Hindistan'da yaşayan Firavun farelerinden (Herpestes nyula) kimileri, yalnız karanfil ile beslenirler.

■ Balabankuşu (Bataurus stellaris) aynen inekler gibi böğürür.

■ Kancaların en küçüğünden (Mini karınca: Camponotus gigas) en büyüğüne (Dülgere karınca: Brochymyrex) kadar hepsinin duyurgaları, hem burun hem parmak ucu görevlerini yaparlar.

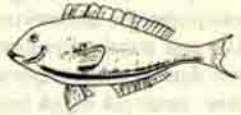
■ Kelebek (Eupithecia rhodopyra), üzerine konduğu eğretinin şeklini hemen alır.

■ Santa Domingo'da yaşayan dev ağaç kurbağasının (Hyla vasta) derisi öyle zehirlidir ki hafifçe dokunmak bile ciddi yaralar açar.

■ Fil balığı (Gnathonemus numenius) Yukarı Kongo'da yaşar ve üst çenesi bir filin hortumu gibi uzamıştır.

■ Papağan balığı (Sparisoma viride), yiyecek bulacağı umuduyla taşlaşmış canlı kalıntıları yer.

■ Sivacı kuşu (Sitta corollensis), ceviz, fındık ve fıstıklarına ağaç yarıklarına ve dal çatalına sıkıca yerleştirdikten sonra güçlü gaga darbeleriyle açar.

■ Neden ıslak kum kuru kumdan daha koyu görünür?

Daha az ışığı yansıttığı için. Işık kum taneleri arasındaki suya geçer ve ilerleyerek iç kısımlarda emilir. Bu nedenle ıslak kum daha koyu görünümündedir.

■ Yaprak kesici karınca (Atta sexdens), kestiği yaprak parçalarını bayrak gibi taşır. Henüz erginleşmemiş genç dişiler ona eşlik ederek düşmanlarından korurlar. Toplumlarının yaşayacağı yuvalarını, 40 ton toprağı dışarı atarak yaparlar.

Hazırlayan ve Resimleyen:
Erdoğan SAKMAN